

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

Besluit van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering

Arrêté du Gouvernement de la Région
de Bruxelles-Capitale

– Besluit van de
Brusselse Hoofdstedelijke Regering
houdende instelling van de procedure
tot bescherming als geheel van
bepaalde delen van de gebouwen
gelegen Louis Bertrandlaan 53 tot 61 en
63-65 te Schaarbeek

– Arrêté du
Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale entamant la
procédure de classement comme
ensemble de certaines parties des
immeubles sis avenue Louis Bertrand
53 à 61 et 63-65 à Schaerbeek

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

Gelet op het Brussels Wetboek van de
Ruimtelijke Ordening, inzonderheid op het
artikel 222;

Vu le Code bruxellois de l'Aménagement
du Territoire, notamment l'article 222;

Op voorstel van de Minister-President van
de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Sur la proposition du Ministre-Président du
Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale,

Na beraadslaging

Après délibération,

BESLUIT

Artikel 1. Wordt ingesteld de procedure tot bescherming als geheel van de gevels en daken alsook de inkomhallen en de trappenhuisen van de gebouwen gelegen Louis Bertrandlaan 53 tot 61 en 63-65 te Schaarbeek, wegens hun historische en artistieke waarde zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit. De goederen zijn bekend ten kadaster te Schaarbeek, 6de afdeling, sectie D, 3de blad, percelen nr. 275H2, 278R, 278P. De afbakening van het geheel wordt aangeduid op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 2. De vrijwaringszone met betrekking tot het artikel 1 vermelde geheel omvat het geheel van de percelen en de wegen, alsook gedeelte van de percelen en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

ARRETE

Article 1er. Est entamée la procédure de classement comme ensemble des façades et toitures, hall d'entrée et cage d'escalier des immeubles sis avenue Louis Bertrand, 53 à 61 et 63-65 à Schaerbeek, en raison de leur intérêt historique et artistique précisé dans l'annexe I du présent arrêté. Les biens sont connus au cadastre de Schaerbeek, 6ème division, section D, 3ème feuille, parcelles n° 275H2, 278R, 278P. La délimitation de l'ensemble est reprise sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 2. La zone de protection relative à l'ensemble décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi que les parties de parcelles et de voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3. De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, **21-09-2006**

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing, Huisvesting, Openbare Netheid en Ontwikkelingssamenwerking,

Art. 3. Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, **21-09-2006**

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine, du Logement, de la Propreté publique et de la Coopération au développement

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

**ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME ENSEMBLE DE CERTAINES PARTIES
DES IMMEUBLES SIS AVENUE LOUIS BERTRAND, 53 A 61 ET 63-65 A SCHAERBEEK.**

Référence cadastrale : Schaerbeek, 6ème division, section D , 3ème feuille, parcelles n° 275H2, 278R, 278P.

Description sommaire

L'ensemble des immeubles situés avenue Louis Bertrand 53-55-57, 59-61 et 63-65 présente des constructions de 5 niveaux d'habitation sur un rez-de-chaussée commercial.

Construit sur les plans de l'architecte Gustave Strauven (1879-1919), cet ensemble de constructions a été édifié simultanément à partir de 1906 avec les immeubles sis rue Josaphat 271-273 et 275-277, 334-336 et 338-340 (non compris dans le classement).

Avenue Louis Bertrand 53-55-57

La façade de cet immeuble s'inscrit dans un large rectangle de 11 m à la base comprenant 4 travées et s'élevant sur une hauteur de 18 m sous corniche. Il s'agit d'une construction asymétrique marquée par la travée d'accès, en saillie dépassant la corniche au n°55, permettant d'arriver aux étages. Cette entrée est flanquée de deux aires commerciales munies d'une double vitrine et d'une porte centrale.

Le rez-de-chaussée et le premier niveau, servant d'entresol, forment un haut socle ; celui-ci est coiffé d'un larmier en pierre bleue supporté par quatre consoles en pierre bleue, sur lequel s'élèvent les étages supérieurs.

La façade s'anime suivant l'axe de symétrie de cet élément central et développe un jeu de creux et de saillies résultant de l'esprit inventif de l'architecte. La ligne courbe, judicieusement employée pour remplacer certaines droites (principalement au niveau des linteaux) élimine ainsi la monotone répétition.

Au niveau des matériaux utilisés, les briques rouges disposées en tas, répartis dans le gros de la maçonnerie à dominante jaune, amènent une décoration appréciable à l'immeuble.

La pierre bleue, utilisée comme élément de construction et de décoration, est souvent travaillée comme un ornement de ferronnerie tel que trumeaux et tablettes de fenêtres, consoles, cordons soulignant les panneaux décoratifs, etc...

Des panneaux décoratifs exécutés en carreaux de céramique verte et décorés d'un motif floral stylisé se retrouvent aux quatrième et cinquième niveaux dans les allèges ainsi que dans les faux tympans des baies.

Les gardes-corps des balcons élaborés en ferronnerie sont travaillés de manière dépouillée et reprennent un motif de cœur. Au quatrième niveau, les deux colonnes de fonte formant appui de la dalle du balcon supérieur présentent près du sommet une arborescence de même inspiration.

Le bois travaillé est utilisé entre autre pour les consoles des corniches, traité en courbe et intégré à la pierre bleue donnant ainsi de jolis motifs décoratifs qui méritent une attention particulière.

Les boiseries des châssis sont tout aussi soignées ; malheureusement certains châssis ont été remplacés lors de rénovations récentes.

L'immeuble conserve encore certains de ses vitrages jaunes d'origine.

Les documents d'archives nous permettent de conclure à une disposition intéressante du plan. Une visite complète de l'immeuble serait intéressante pour en évaluer de manière objective l'intérêt patrimonial.

Avenue Louis Bertrand 59-61

Cet immeuble de cinq niveaux d'habitation sur un rez-de-chaussée commercial est la continuité logique de l'immeuble sis au n°53-55-57. Le développement de la façade qui compte 20 mètres se développe d'avantage du côté de la rue Josaphat 271-273 et 275-277, avenue Louis Bertrand (7 m.). Il faut remarquer que les 3 derniers mètres qui forment le porche s'élèvent sur 18 mètres de haut et sont particulièrement intéressants. L'axe de symétrie est élevé au centre de la porte d'entrée. Les premier, deuxième et troisième niveaux sont dressés dans un plan vertical. Les deux derniers niveaux sont conçus

de façon originale : en effet, l'architecte a imaginé une rotation de cette travée de 45° associée à un glissement vers l'avant. La construction présente à ces deux niveaux une saillie joliment agencée.

Le langage architectural, semblable à l'immeuble précédent, permet encore d'admirer la capacité d'imagination ainsi que le talent de décorateur de l'architecte Strauven. Il réussit admirablement bien l'association des différents matériaux utilisés ; les briques de couleurs, la pierre bleue, les colonnes en fonte ainsi que les boiseries sont autant d'éléments constructifs que décoratifs de grande qualité (consoles, arcs boutants, pilastres, etc....).

Au rez-de-chaussée de l'avenue Louis Bertrand, le permis d'urbanisme prévoyait deux panneaux publicitaires. Ceux-ci ont été placés vraisemblablement à la fin de la construction de l'immeuble et au lieu de publicité, on plaça deux compositions de carreaux de céramique peints réalisés par les ateliers Wezel, situés au n°16 de la rue Kessels, à l'époque.

Le panneau supérieur représente une tête d'âne encadrée de grappes de griottes, souvenir de l'activité maraîchère de la commune. Le panneau inférieur témoigne du voisinage de l'église Saint-Servais et de la rue Teniers. Cette œuvre serait vraisemblablement une réplique inspirée par la toile de Jules Merckaert, signée et datée 1902, décorant le Cabinet de l'Echevin des travaux publics.

A l'intérieur, les décors des restaurants contemporains sont l'œuvre de l'architecte d'intérieur et décorateur Pierre Bourgeois. Celui-ci est particulièrement connu pour recréer, à partir d'éléments authentiques, des décors à l'ancienne. Par exemple, les portes 1900 de l'Osteria et du Stelle proviennent de la démolition de l'immeuble « Touring secours ». Le bar de la Bucca di Bacco était en pièce démontées en caisses, celles-ci furent retrouvées à Lille et reconstituées.

Les balcons et les verrières ont été recrées par l'artisan Pierrard, Compagnon du Tour de France.

Quant aux carreaux de ciment du sol, ceux-ci ont été récupérés chez un démolisseur de la région de Tirlemont.

Ces éléments de décors intérieurs ne font pas partie du classement.

Les documents d'archives nous permettent de conclure à une disposition intéressante du plan. Une visite complète de l'immeuble serait intéressante pour en évaluer de manière objective l'intérêt patrimonial.

Avenue Louis Bertrand 63-65

L'ensemble comprend 3 constructions de 5 niveaux d'habitations, dont un en toiture, sur rez-de-chaussée commercial. Commandité par Monsieur Vandermissel, patron d'une menuiserie installée à Schaerbeek, le permis sera délivré en 1906 sur des plans dessinés par l'architecte Gustave Strauven.

L'immeuble sis 63-65 avenue Louis Bertrand comporte une façade de 19 mètres répartis entre l'avenue Louis Bertrand sur 10 mètres, le pan coupé qui compte 3 mètres et 6 mètres s'étendant rue Josaphat.

L'architecte opta pour des matériaux tels que la pierre bleue et les briques polychromes ainsi que pour une architecture en creux et en saillies.

Du côté de l'avenue Louis Bertrand, le rez-de-chaussée, sur un soubassement en pierre bleue, est marqué par une marquise en fer forgé (reconstruite). A hauteur du deuxième niveau, un bow-window, réalisé en pierre bleue, accentue cette façade jusqu'au deuxième étage et se poursuit par deux balcons dégressifs aux étages supérieurs. Cette travée est prolongée en toiture par deux montants en maçonnerie servant, à l'origine, de points d'ancrage à l'enseigne de l'établissement « CAFE DES BEAUX-ARTS » (aujourd'hui disparue). Des loggias aux différents niveaux marquent la travée de gauche. Les matériaux mis en œuvre sont particulièrement riches du côté de l'avenue Louis Bertrand.

Le pan coupé forme une transition entre une certaine exubérance de l'avenue et la simplicité d'une architecture plus commune due à l'absence de prescriptions strictes pour les constructions de la rue Josaphat. Il propose une composition architecturale de qualité avec un oriel en pierre bleue au premier étage surmonté de deux ouvertures en saillie dont l'arrête passe à l'avant de l'axe de symétrie du pan coupé et repris par un balcon à dalle triangulaire. Au sommet, un dôme autrefois muni d'une lanterne termine l'élévation.

Du côté de la rue Josaphat, l'architecte fait preuve d'une plus grande sobriété. La travée est marquée par des petits balcons réalisés de manière élégante avec briques polychromes et pierre bleue à un jeu de colonnes en fonte.

Les documents d'archives nous permettent de conclure à une disposition intéressante du plan. Une visite complète de l'immeuble serait intéressante pour en évaluer de manière objective l'intérêt patrimonial.

Bibliographie :

Archives communales, service urbanisme

Fr. Dierkens et J. Vandenbreenen, *Art Nouveau en Belgique. Architecture et intérieurs*, Tielt-Courtrai, 1991

Y. Hanosset et C. Marchi, *l'avenue Louis Bertrand et le parc Josaphat*, Bruxelles Ville d'Art et d'Histoire, 6, Bruxelles, Région de Bruxelles-Capitale et Solibel Editions, 1994.

M. Guiot, *Trois architectes schaarbeekoïses maîtres de l'Art Nouveau: Frans Hemelsoet, H. Jacobs, G. Strauven*, Bruxelles, s.d

Ch. Declève, *Guide des décors de céramique à Bruxelles de 1880 à 1940*, Bruxelles, Stephan Alberty éditeur, 1996

La collection des villages de Bruxelles : Saint-Josse, Schaerbeek, Evere, Le Soir, Rossel, 2005

Intérêt présenté par les biens selon les critères définis à l'article 206, 1° du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire :

Intérêt historique et artistique :

Selon un projet de 1898, la nouvelle avenue à créer entre l'église Saint-Servais récemment construite et le parc Josaphat devait être constituée de « deux chaussées latérales de neuf mètres de largeur avec un trottoir de trois mètres du côté des maisons ; au milieu un terre-plein de seize mètres de largeur, avec deux rangées d'arbres encadrant une pelouse centrale sur laquelle s'étendront des parterres de fleurs ».

Tracée en 1905, l'avenue Louis Bertrand s'ouvre en éventail sur le parc Josaphat. Très vite, cette artère devint le lieu de séjour privilégié de la bourgeoisie tout comme l'est à cette époque l'avenue Louise ou encore l'avenue de Tervueren.

Presque entièrement bâtie avant la première guerre mondiale, les constructions seront de parfaits exemples d'immeubles éclectiques ou art nouveau. Rivalisant de luxe et de décoration, les immeubles de l'avenue Louis Bertrand constituent un ensemble unique en région bruxelloise.

Les autorités communales, soucieuses de garantir une avenue de prestige, dictèrent des conditions strictes en matière de coûts des matériaux au mètre carré liées à la demande de permis. De plus, le Conseil communal organisa également un concours annuel de façades octroyant des primes aux propriétaires.

L'unité de l'avenue Louis Bertrand réside principalement dans le style architectural éclectique où s'intègrent parfaitement les réalisations Art nouveau de l'architecte Gustave Strauven.

Pour les immeubles dont il est question, Strauven travailla, coût financier oblige, avec une grande sobriété. Il utilisa la brique comme matériau principal de la façade et le choix des éléments de série l'amena cette fois à utiliser des supports en fonte et des balustres d'une extrême simplicité à peine ponctuées par quelques volutes en fer plat. Cependant le résultat est indéniablement de haute qualité, car cet ensemble d'immeubles représente un bel exemple d'habitation s'écartant de la traditionnelle maison particulière et des trois pièces en enfilade mais aussi parce qu'elle prouve que le langage architectural peut être original même en adoptant des éléments préfabriqués offerts dans le commerce.

Cet ensemble de constructions traitées de manière différente, suivant leur implantation et leur langage architectural répond aux exigences urbanistiques imposés par l'autorité communale de l'époque tout en bénéficiant de l'ingéniosité de l'architecte quant à l'utilisation optimale des parcelles exiguës et difficilement exploitables.

Ces réalisations de l'architecte Strauven présentent un intérêt historique et artistique indéniable ; il s'agit d'œuvres de l'élève d'Horta (en 1897-1898) dont la notoriété comme un des chefs de file de la seconde génération de l'Art Nouveau s'est rapidement affirmée par l'impact qu'ont eu sur le paysage bruxellois certaines de ses réalisations les plus virtuoses : square Ambiorix, boulevard Clovis, avenues P. Dejaer et Louis Bertrand, etc. Bien que souvent considéré comme l'un des « Génies méconnus », il sera l'auteur d'une cinquantaine d'immeubles du même style dont les célèbres maisons de Saint-Cyr et Van Dyck. Particulièrement actif à Schaerbeek, Strauven construisit d'autres bâtiments tout aussi prestigieux et reconnus comme témoignant un intérêt patrimonial certain, comme les immeubles situés rue Van Campenhout, 51, rue de l'Abdication, 4 ou rue Luther, 28.

Disposés en vis-à-vis et situés aux angles de l'avenue Louis Bertrand et de la rue Josaphat, les immeubles sis aux n°53-55-57, 59-61 et 63-65 constituent un véritable ensemble. Profitant de la situation particulière de la rue Josaphat, rue très étroite donnant sur une avenue très large, Strauven a créé une composition spatiale basée sur le pan coupé l'ouvrant de telle manière à permettre une lisibilité de toutes les façades des immeubles. La déclivité de l'avenue Louis Bertrand accentuée par celle de la rue Josaphat, se retrouve marquée par le rythme créé par l'architecte. Les avants-corps, les balcons, les loggias, les reliefs des façades ne présentent pas de lourdeur. L'architecte Strauven a réussi de manière extraordinaire le mariage des creux et des saillies, propre à son langage architectural, avec les éléments décoratifs exécutés avec une extrême finesse.

Outre cet ensemble implanté aux angles de l'avenue Louis Bertrand, Strauven est également l'auteur de plusieurs immeubles situés rue Josaphat. Les immeubles qui jouxtent ces bâtiments d'angle sont des immeubles de même gabarit et construits simultanément (même demande de permis de bâtir) faisant de cet alignement un ensemble particulièrement cohérent.

Vu pour être annexé à l'arrêté du **21 -09- 2006**

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine, du Logement, de la Propreté publique et de la Coopération au développement

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

**BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE
INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS GEHEEL VAN BEPAALDE DELEN
VAN DE GEBOUWEN GELEGEN LOUIS BERTRANDLAAN 53 TOT 61, 63-65 TE SCHAARBEEK**

Kadastrale gegevens: Schaarbeek, 6de afdeling, sectie D, 3de blad, percelen nrs 275H2, 278R, 278P.

Beknopte beschrijving

Het geheel van gebouwen gelegen Louis Bertrandlaan 53-55-57, 59-61 en 63-65 omvat gebouwen van 5 woonniveaus met een commercieel gelijkvloers.

Gebouwd volgens de plannen van architect Gustave Strauven (1879-1919) werden deze gebouwen opgericht vanaf 1906 met de gebouwen gelegen Josaphatstraat 271-273 en 275-277, 334-336 en 338-340 (niet inbegrepen in de bescherming).

Louis Bertrandlaan 53-55-57

De gevel van dit gebouw heeft de vorm van een grote rechthoek van 11 m beneden met 4 traveeën en met een hoogte van 18 m. aan de kroonlijst. Het gaat om een asymmetrisch bouwwerk gekenmerkt door de toegangstravee van het nr. 55 die uitsteekt onder de kroonlijst, en via dewelke men de verdiepingen kan bereiken. Naast de ingang zijn er twee handelsruimten voorzien van een dubbel uitstalraam en een centrale deur.

Het gelijkvloers en het eerste niveau dat gebruikt wordt als tussenverdieping, vormen een hoge sokkel; hierboven bevindt zich een druiplijst in hardsteen gedragen door 4 consoles in hardsteen waarop zich de hogere verdiepingen bevinden.

De gevel beweegt zich volgens de symmetrische as van dit centraal element en vormt een spel van holtes en uitsteken die het resultaat zijn van de inventieve geest van de architect. De gebogen lijn die op een pientere wijze werd gebruikt om sommige rechte lijnen te vervangen (vooral ter hoogte van de bovendrempels) doet aldus de monotone herhaling verdwijnen.

Inzake de gebruikte materialen geven de rode bakstenen, verspreid in het overwegend geel metselwerk, een mooie decoratie aan het gebouw.

Hardsteen dat als bouw- en decoratie-element wordt gebruikt, wordt dikwijls bewerkt als een smeedijzeren versiering zoals muurdammen en vensterbanken, consoles, kordons die decoratieve panelen omlijsten, enz.

Decoratieve panelen uitgevoerd in groen ceramiekglas en versierd met een gestileerd bloemmotief bevinden zich op het vierde en vijfde niveau in de borstwering evenals in de valse timpanen van de vensteropeningen.

De borstwering van de balkons in smeedijzer zijn mooi bewerkt en bevatten een hartmotief. Op het vierde niveau bevatten de twee smeedijzeren kolommen die het bovenste balkon ondersteunen nabij de top een vertakking met dezelfde motieven.

Het bewerkt hout wordt onder meer gebruikt voor de consoles van de kroonlijsten welke gebogen zijn en verwerkt met de hardsteen om zo mooie decoratieve elementen te vormen welke bijzondere aandacht verdienen.

Ook het houtwerk van de vensterramen is verzorgd; spijtig genoeg werden sommige ramen vervangen bij recente renovaties.

Het gebouw heeft nog enkele oorspronkelijk gele vensters bewaard.

Uit de archieven komt een interessante opmaak naar voor van het plan. Een volledig bezoek van het gebouw zou interessant zijn voor een objectieve evaluatie van het erfgoedkundig belang.

Louis Bertrandlaan 59-61

Dit gebouw van vijf niveaus met een commercieel gelijkvloers is de logische voortzetting van het gebouw met de nrs 53-55-57. De gevel loopt over 20 m. en strekt zich meer uit in de Josaphatstraat (10m.) dan in de Louis Bertrandlaan (7m). Er dient opgemerkt te worden dat de laatste 3 meter die de schuine hoektravee vormt, een hoogte heeft van 18 m. en bijzonder interessant is. De symmetrische as bevindt

zich boven de ingangsdeur. De eerste, tweede en derde verdieping hebben een verticale schikking. De twee laatste niveaus zijn op een originele wijze opgevat : de architect heeft deze travee een draaiende beweging van 45° gegeven samen met een vooruitgeschoven element. Het bouwwerk heeft op twee niveaus een mooi uitstekend gedeelte.

De architecturale stijl, vergelijkbaar met het vorig gebouw, wijst op de verbeeldingskracht evenals het decoratietalent van architect Strauven. Hij slaagt erin de verschillende gebruikte materialen op een mooie wijze samen te brengen; de gekleurde bakstenen, hardsteen, de smeedijzeren kolommen evenals het houtwerk zijn zowel kwalitatieve bouwelementen als decoratieve elementen (consoles, steunberen, kolommen, enz).

De stedenbouwkundige vergunning voorzag voor het gelijkvloers van de Louis Bertrandlaan twee reclameborden. Deze werden wellicht geplaatst bij het einde van de bouw en in de plaats van reclame, werden er twee geschilderde ceramiekramen geplaatst gemaakt door de ateliers Wezel destijds gelegen Kesselsstraat nr. 16.

Het bovenste paneel toont een ezelskop omgeven met trossen krieken, welke doet terugdenken aan de landelijke activiteit van de gemeente. Het onderste paneel verwijst naar de buurt van de Sint-Servaaskerk en de Teniersstraat. Dit werk zou wellicht een replica zijn die verwijst naar het doek van Jules Merckaert van 1902, dat zich bevindt in het kabinet van de schepen van openbare werken.

Binnen is de decoratie van de hedendaagse restaurants het werk van de binnenhuisarchitect en decorateur Pierre Bourgeois. Deze is vooral gekend om de recreatie van oude decors vanaf authentieke elementen. De deuren van stijl 1900 van de Osteria en van de Stelle komen van de afbraak van het gebouw van "Touring wegehulp". De bar van de Bucca di Bacco was uiteengenomen en bevond zich in kisten; deze werden teruggevonden in Rijsel en wedersamengesteld.

De balkons en glaselementen werd opnieuw samengesteld door de ambachtsman Pierrard, medewerker "Tour de France".

De cementen vloertegels werden verkregen bij een sloper uit de streek van Tienen.

Deze binnendecoratie maakt geen deel uit van de bescherming.

Uit de archieven komt een interessante ordening naar voor. Een volledig bezoek van het gebouw zou interessant zijn om op een objectieve wijze het erfgoedkundig belang ervan te kunnen evalueren.

Louis Bertrandlaan 63-65

Het geheel omvat drie bouwwerken met 5 woonniveaus, waarvan één onder het dak en met een commercieel gelijkvloers. De bouwheer was de heer Vandermispel, die aan het hoofd stond van een schrijnwerkerij gevestigd te Schaarbeek; de vergunning wordt afgeleverd in 1906 op plannen getekend door de architect Gustave Strauven.

Het gebouw gelegen Louis Bertrandlaan 63-65 omvat een gevel van 19 meter verdeeld onder de Louis Bertrandlaan over 10 meter, de afgeschuinde hoektravee omvat 3 meter en 6 meter in de Josaphatstraat.

De architect koos materialen zoals hardsteen en polychrome baksteen en voor een architectuur met insprongen en uitstekten.

Aan de zijde van de Louis Bertrandlaan is het gelijkvloers op een ondermuur in hardsteen, gekenmerkt door een markies in smeedijzer (heringericht). Ter hoogte van het tweede niveau kenmerkt een bow-window in hardsteen de gevel tot aan de tweede verdieping en wordt voortgezet door twee degressieve balkons op de bovenste verdiepingen. Deze travee wordt aan het dak voortgezet door twee stijlen in metselwerk welke oorspronkelijk gebruikt werden als verankeringspunten voor het uithangbord van de vestiging "CAFE DES BEAUX-ARTS" (nu verdwenen). Loggias op de verschillende niveaus kenmerken de linkertravee. De gebruikte materialen zijn bijzonder kostbaar aan de kant van de Louis Bertrandlaan.

De afgeschuinde hoektravee vormt een overgang tussen het overdadige van de laan en de eenvoudige architectuur te wijten aan het ontbreken van strikte voorschriften voor de gebouwen van de Josaphatstraat. Het stelt een kwaliteitsvolle architecturale samenstelling voor met een erker in hardsteen op de eerste verdieping met twee uitstekende openingen waarvan de scherpe hoek uitsteekt voorbij de symmetrische as van de afgeschuinde hoektravee. Boven hernomen wordt door een driehoekig balkon. Boven bevindt zich een koepel die vroeger voorzien was van een lantaarn.

Aan de kant van de Josaphatstraat gaat de architect soberder tewerk. De travee is voorzien van kleine balkons die op elegante wijze zijn uitgevoerd met polychrome bakstenen en hardsteen samen met smeedijzeren kolommen.

Uit de archieven komt een interessante ordening naar voor. Een volledig bezoek van het gebouw zou interessant zijn om op een objectieve wijze het erfgoedkundig belang ervan te kunnen evalueren.

Waarde van de goederen volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 206, 1° van het Brussels Wetboek van de Ruimtelijke Ordening :

Historisch en artistiek waarde:

Volgens een ontwerp van 1898 diende de aan te leggen laan tussen de Sint-Servaaskerk die onlangs was gebouwd en het Josaphatpark te bestaan uit "twee laterale steenwegen van negen meter breed met een voetpad van 3 meter naast de huizen; in het midden een berm van 16 meter breedte, met twee bomenrijen die een centraal grasveld omgeven met bloemenperken".

De Louis Bertrandlaan werd aangelegd in 1905 en mondt waaiervormig uit op het Josaphatpark. Deze ader werd reeds vlug een gewild verblijfsoord voor de burgerij zoals de Louizalaan en de Tervurenlaan.

De laan werd bijna volledig bebouwd voor de eerste wereldoorlog en de bouwwerken zijn prachtige voorbeelden van de electische stijl en van de art nouveau. Rivaliserend op het vlak van luxe en decoratie zijn de gebouwen van de Louis Bertrandlaan een uniek geheel in het Brussels Gewest.

De gemeentelijke overheden die wilden borg staan voor een prestigieuze laan leggen strikte voorwaarden op inzake de kosten van de materialen per vierkante meter voor de vergunningsaanvraag. Bovendien organiseert de gemeenteraad tevens een jaarlijkse gevelwedstrijd met prijzen voor de eigenaars.

De eenheid van de Louis Bertrandlaan ligt vooral in de eclectische architecturale stijl waarbij de art nouveau realisaties van Gustave Strauven zich perfect integreren.

Voor de gebouwen waarvan sprake werkt Strauven, omwille van de kosten, met een grote soberheid. Als hoofdmateriaal voor de gevel gebruikt hij baksteen en de keuze van in serie geproduceerde elementen, leiden tot het gebruik van smeedijzeren dragers en bijzonder eenvoudige balusterfriezen voorzien van enkele voluten in plat ijzer. Evenwel is het resultaat van hoge kwaliteit daar dit gebouw geheel afwijkt van het traditioneel huis en van de drie opeenvolgende plaatsen maar tevens omdat hier bewezen wordt dat de architecturale stijl origineel kan zijn met het gebruik van geprefabriceerde elementen uit de handel.

Dit geheel van gebouwen, die een verschillende opvatting hebben ingevolge hun ligging en architectuur, beantwoordt aan de stedenbouwkundige vereisten opgelegd door de gemeentelijke overheid van destijds, maar getuigt van de vindingrijkheid van de architect met betrekking tot het optimaal gebruik van de kleine en moeilijk te gebruiken percelen.

Deze verwezenlijkingen van architect Strauven hebben een duidelijk historisch en artistiek belang; het gaat om werken van een leerling van Horta (in 1897-1898) waarvan de bekendheid als een van de leiders van de tweede generatie van art nouveau snel tot uiting kwam door de impact van sommige van zijn meest markante werken op het Brussels landschap : Ambiorixsquare, Clovislaan, P. Dejaerlaan en Louis Bertrandlaan enz. Alhoewel hij dikwijls werd beschouwd als een van de "Miskende geniën" is hij de auteur van een vijftigtal gebouwen van dezelfde stijl waaronder de bekende huizen Saint-Cyr en Van Dyck. Bijzonder actief in Schaarbeek zal Strauven andere even prestigieuze gebouwen laten oprichten welke tevens getuigen van een zekere erfgoedkundige waarde als de gebouwen gelegen Campenhoutlaan 51, Troonafstandsstraat 4 ofwel Lutherstraat 28.

Door hun ligging tegenover elkaar op de beide hoeken van de Louis Bertrandlaan met de Josaphatstraat vormen de gebouwen op de nrs 53-55-57, 59-61 en 63-65 een echt geheel. De bijzondere situatie van de zeer smalle Josaphatstraat die op een brede laan uitgaat werd door Strauven benut om een ruimtelijke compositie te scheppen die steunt op een afgeschuinde hoektravee die werd geopend om de gevels van de gebouwen beter zichtbaar te maken. De helling van de Louis Bertrandlaan, die nog wordt versterkt door deze van de Josaphatstraat, wordt op de voorgrond gebracht door het ritme van de architect. De uitbouw, de balkons, de loggia's, het reliëf van de gevels zijn niet zwaar. Architect Strauven heeft op een buitengewone wijze de in- en uitspringende elementen verenigd, hetgeen eigen is aan zijn architecturale stijl met decoratieve elementen die op bijzondere wijze worden uitgewerkt.

Naast dit geheel gelegen op de hoek van de Louis Bertrandlaan is Strauven ook de auteur van verschillende gebouwen aan de Josaphatstraat. De gebouwen die grenzen aan deze hoekgebouwen hebben dezelfde afmetingen en werden in dezelfde periode gebouwd (zelfde aanvraag om bouwvergunning) zodat deze reeks gebouwen een bijzonder coherent geheel vormt.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van **21-09-2006**

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing, Huisvesting, Openbare Netheid en Ontwikkelingssamenwerking

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

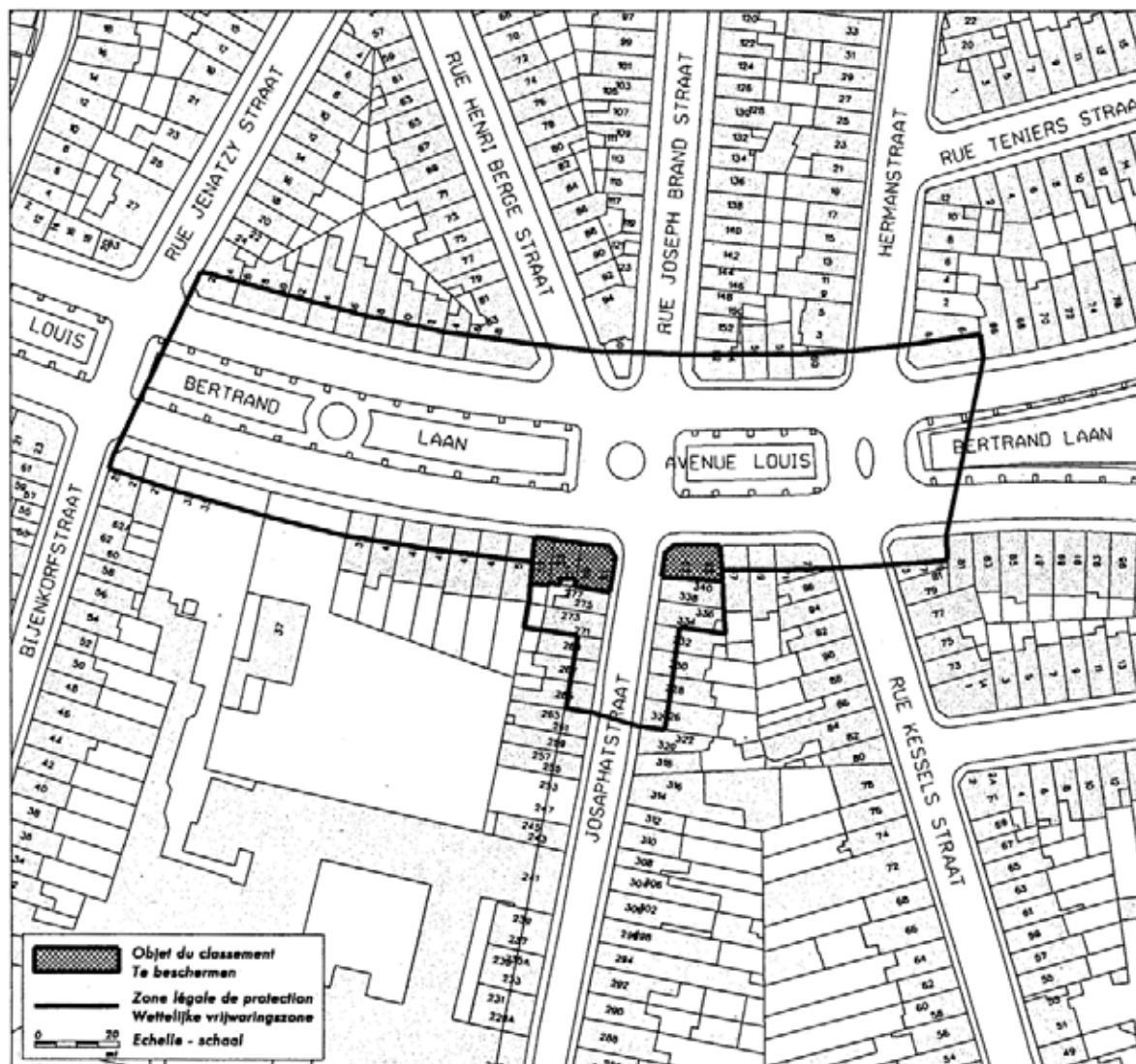

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
HOUDENDE INSTELLING VAN DE
PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS
GEHEEL VAN BEPAALDE DELEN VAN DE
GEBOUWEN GELEGEN LOUIS
BERTRANDLAAN 53 TOT 61 EN 63-65 TE
SCHAARBEEK

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT
DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE DE
CLASSEMENT COMME ENSEMBLE DE
CERTAINES PARTIES DES IMMEUBLES SIS
AVENUE LOUIS BERTRAND 53 A 61 ET 63-65 A
SCHAARBEEK

**AFBAKENING VAN HET GEHEEL EN
VAN DE VRIJWARINGSZONE**

**DELIMITATION DE L'ENSEMBLE ET
DE LA ZONE DE PROTECTION**

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van

21-09-2006

De Minister-President van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor
Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening,
Monumenten en Landschappen,
Stadsvernieuwing, Huisvesting, Openbare Netheid
en Ontwikkelingssamenwerking,

Vu pour être annexé à l'arrêté du

21-09-2006

Le Ministre-Président du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale, chargé des
Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire,
des Monuments et Sites, de la Rénovation
urbaine, du Logement, de la Propreté publique et
de la Coopération au développement,

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

14-11-2006

CHANCELLERIE
Petra CACCIATORE
KANSELARIJ

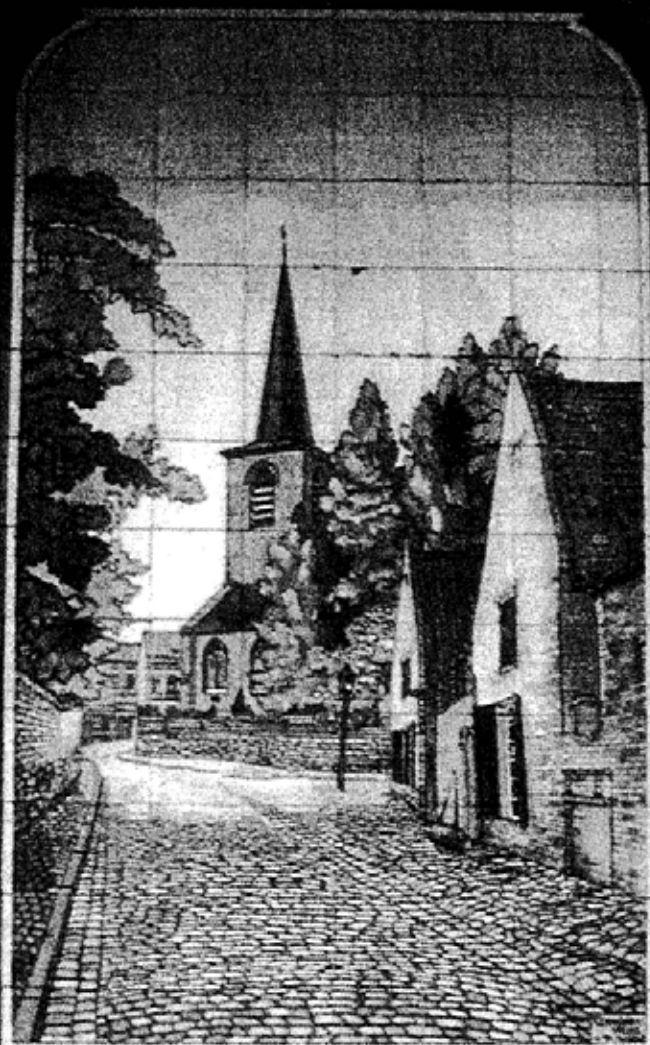

Brussel, 10.10.1950

KANSELARIJ
SELSE HOOFDSTEDELIJKE REGE

A. L. J. B. M. A. 10 50 55

Av. Louis BERTINO 19.61
KANSELARIJ

Av. Louis BERTRAND

Av. Louis Broussard 44 65 N° 11 F. 14 DE.